

Stockholm den 5 september 2019

R-2019/1060

Till Justitiedepartementet

Ju2019/01863/BIRS

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 22 maj 2019 beretts tillfälle att avge yttrande över departementspromemorian En effektivare handläggning av ärenden om överförande av straffverkställighet (Ds 2019:9).

Inledande kommentar

I promemorian föreslås ett antal författningsändringar, huvudsakligen i lagen (2015:96) om erkännande och verkställighet av frihetsberövande påföljder inom Europeiska unionen (europeiska verkställighetslagen) och i det förslag till en ny lag om internationell straffverkställighet som lämnats i betänkandet Internationell straffverkställighet – SOU 2013:21.

Europeiska verkställighetslagen och förslaget till ny lag om internationell straffverkställighet är utformade på ett i huvudsak likartat sätt. Promemorians nu lämnade förslag till ändringar i de båda regelverken är i allt väsentligt överensstämmande och har lagts fram utifrån samma skäl om att effektivisera handläggningen av ärenden om överförande av straffverkställighet.

Advokatsamfundets kommenterar till promemorians förslag under respektive rubrik nedan har, om inte annat anges, bäring på såväl de föreslagna ändringarna i europeiska verkställighetslagen som de överensstämmande ändringsförslagen i förslag till ny lag om internationell straffverkställighet.

Promemorians förslag att införa ett allmänt skyndsamhetskrav för Kriminalvårdens och domstolarnas handläggning av ärenden om överförande av straffverkställighet

Advokatsamfundet avstyrker förslagen i de delar förslagen avser handläggning av ärenden då Sverige är utfärdande stat. I de delar förslagen avser handläggning av ärenden då Sverige är verkställande stat lämnas förslagen utan erinran.

En snabb och effektiv handläggning är naturligtvis till gagn för rättsprocessen så länge ett sådant förfarande är i balans med berättigade rättssäkerhets- och kvalitetskrav. I de fall Sverige är verkställande stat i ärenden som handläggs enligt europeiska verkställighetslagen, kan ett legalt skyndsamhetskrav därtill anses rimligt och motiverat utifrån artikel 12.2 i rådets rambeslut 2008/909/RIF om verkställighet av frihetsberövande påföljder (rambeslutet).

I de fall Sverige är utfärdande stat inger förslaget om ett legalt skyndsamhetskrav dock vissa betänkligheter utifrån rättssäkerhetssynpunkt. I detta avseende ska följande framhållas.

Även om prövningen av frågan om översändande av en svensk dom enligt europeiska verkställighetslagen, såsom anges i promemorian, i normala fall inte anses vara alltför omfattande eller komplicerad, kan det i ett inte obetydligt antal ärenden antas uppstå behov av att avhjälpa oklarheter i processmaterialet och att utreda mer eller mindre komplicerade rättsfrågor. Utredning av sådana frågor måste få ta viss tid i anspråk. Vad gäller handläggningen enligt förslag om ny lag om internationell verkställighet kan det på goda grunder antas att andelen mer omfattande eller komplicerade ärenden i vart fall inte kommer bli mindre än andelen sådana ärenden som handläggs enligt europeiska verkställighetslagen.

I fall då den dömde motsätter sig ett översändande av den svenska domen/överförande av straffverkställighet ska även beaktas att denne kan ha ett berättigat behov av att komplettera ärendet med eget material avseende exempelvis bosättningsfrågan och fängelseförhållandena i det övervägda verkställandelandet. Vid införande av ett legalt skyndsamhetskrav ser Advokatsamfundet en potentiell risk att den dömdes möjligheter att på detta sätt förbereda och utforma sin talan i praktiken, kan komma att begränsas genom korta svarsfrister och restriktivitet vid beviljande av anstånd.

Med utgångspunkt i de överväganden och krav som ställts upp i Målutredningens betänkande (SOU 2010:44, s. 323 f. och 335 ff.) för att ett lagstadgat skyndsamhetskrav ska kunna motiveras, kan det inte heller anses självklart att det finns tillräckliga skäl för att införa ett sådant krav i ärenden där Sverige är utfärdande stat.

För det fall ett skyndsamhetskrav skulle införas i enlighet med promemorians förslag, vill Advokatsamfundet under alla förhållanden framhålla vikten av att den dömde även skyndsamt förordnas ett offentligt biträde i sådana fall då förutsättningar härför finns.

Promemorians förslag att Kriminalvårdens beslut om översändande av en svensk dom/överförande av straffverkställighet inte ska få överklagas om den dömde har lämnat sitt samtycke

Advokatsamfundet avstyrker förslaget.

Enligt förslaget får Kriminalvårdens beslut om översändande av domen/överförande av straffverkställighet till annan stat laga kraft direkt när beslutet fattats i fall då den dömde lämnat sitt samtycke. Advokatsamfundet anser att övervägande skäl talar mot förslaget.

För det första kan det inte uteslutas att ett samtycke kan lämnas utan att den dömde är fullt medveten om följderna (exempelvis till följd av omständigheter hänförliga till den dömde personligen, jfr artikel 6.3 i rambeslutet).

Det kan därtill uppkomma situationer då den dömde, efter Kriminalvårdens beslut, får kännedom om nya omständigheter och att dessa nya omständigheter är ägnade att påverka hans eller hennes ställningstagande.

Av promemorian framgår att enligt Kriminalvårdens praxis förordnas ett offentligt biträde i fall där den enskilde samtycker till ett överförande endast om det finns särskilda skäl. Ett genomförande av promemorians förslag skulle följaktligen innebära dels att ärenden i vilka samtycke lämnats under Kriminalvårdens handläggning i praktiken helt kommer att undandras domstolarnas insyn och prövning, dels att den dömde som lämnat ett sådant samtycke endast i undantagsfall skulle komma att biträdas av ett offentligt biträde.

Advokatsamfundet anser det sammanfattningsvis, av rättssäkerhetsskäl och med beaktande av att ett beslut om överförande av straffverkställighet kan vara ingripande för den dömde personen, vara av central betydelse att ett samtycke ska kunna återkallas med rättslig verkan under hela processen samt att möjligheten till överklagande vid samtycke kvarstår.

Enligt Advokatsamfundet kan syftet med de nu framförda förslagen, att förkorta handläggningstiden, under alla förhållanden tillgodoses genom promemorians förslag att införa en möjlighet för den dömde att nöjdförklara sig.

Promemorians övriga förslag

Advokatsamfundet har i övrigt ingen erinran över promemorians förslag till ändringar.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander